№ 236 Դեկտեմբերի 18 Շաբաթ — 1882 — Դեկտեմբերի 18 Շաբաթ № 236

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ“

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1883** ԹՒԻՆ

կը հրատարակվի նոյն ձևով և նոյն պրօգրամայով:

ՊՐՕԳՐԱՄԱ

I. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամսվայ 6 րուբլի, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլի:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ. Тифлисъ, редакція «Мшакъ.»

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նոյն ուղղութեամբ կը շարունակենք:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Բագուից: Նամակ Գանձակից: Նամակ Վաղարշապատից: Նամակ Դերբենդից: Նամակ խմբագրին: Նամակ խմբագրին: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Հնարաւոր են արդեօք վերանորոգութիւններ Թիւրքաց Հայաստանում:

ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ

„Մշակի“ ընթերցողը սովոր է տեսնել մեր լրագրի մէջ, իւրաքանչիւր տարվայ վերջը, մի որ և է ընդհանուր առաջնորդող յօդուած, որ անցաւոր հայեացք է գցում անցնող տարվայ գործունէութեան վրա և մի քանի խօսք է ասում այն ուղղութեան վրա, որին մեր լրագիրը կը հետևի եկող տարվայ ընթացքում:

Ինչ որ մենք ասում էինք այդ տեսակ հանգամանքներում անցեալ տարիներում, նոյնը կարող ենք ասել և այս տարի: „Մշակի“ ուղղութիւնը նոյնը կը մնայ, ինչ որ էր տասն և մէկ տարի շարունակ: Մտնելով տասն և երկրորդ շրջանը, մենք մազի չափ փոխելու չենք մեր ուղղութիւնը: Բայց, որքան հնար կը լինի, կաշխատենք հետզհետէ աւելի որոշ դարձնել մեր ուղղութիւնը, աւելի պարզել մեր համոզմունքները:

„Մշակը“ հիմնվել է հայոց հասարակութեան շահերին ծառայելու համար: „Մշակը“ պատկանում է բոլոր հայերին, ամբողջ հայոց ազգին, և ոչ թէ նրա մի որ և է առանձին մասին: „Մշակը“ ինչպէս և միշտ արել մինչև այժմ, կը շարունակէ և այսուհետև հիւրընկալել իր էջերի մէջ ամեն դաւանութեանը պատկանող հայերի յօդուածները:

„Մշակը“ հայի հետ գործ ունի և ոչ թէ նրա կրօնի հետ, որ նրա անձնական համոզմունքն է:

„Մշակը“ դեռ 1871 թւին հրատարակվելու համար կառավարութիւնից թոյլտւութիւն խնդրելու ժամանակ յայտնել է որ կը լինի քաղաքական և գրականական թերթ և ոչ թէ կրօնական թերթ:

Եւ ճշմարիտ քաղաքական թերթը իրաւունք չունի որ և է կրօն ունենալ:

„Մշակը“ հայոց լրագիր է և ոչ թէ լուսաւորչական լրագիր:

„Մշակի“ խմբագիրը ինքն լուսաւորչական կրօնի է պատկանում, որովհետև ծնված է լուսաւորչական ծնողներից, բայց այդ չէ նշանակում որ խմբագիրը իր անձնական կրօնական համոզմունքով պէտք է ճնշում գործի լրագրի ուղղութեան վրա: Ոչ. լրագիրը, քաղաքական թերթը, իրաւունք չունի համակրութիւն ցոյց տալ դէպի այս կամ այն կրօն: Լրագիրը կրօն չունի:

„Մշակը“ հայոց լրագիր է, տպվում է հայերէն, մայրենի լեզուով և ծառայում է հայոց ազգի հասարակական, բարոյական, մտաւոր և տնտեսական շահերին, բայց նա ոչ լուսաւորչական լրագիր է, ոչ բողոքական լրագիր է, ոչ էլ կաթոլիկ լրագիր է, որովհետև միայն անհատը կարող է կրօն ունենալ, բայց քաղաքական թերթը, որ ընդհանրութեանը պէտք է ծառայէ, անխտիր պէտք է արձագանք դառնայ ամեն մի հայի հասարակական կարիքների, ինչ կրօնի և պատկանի այդ հայը,—այդ տեսակ լրագիր իրաւունք չունի որ և է կրօնական համայնքին պատկանել:

„Մշակը“ պատկանում է և պէտք է պատկանի բոլոր հայերին, բայց իրաւունք չունի պատկանել որ և է առանձին եկեղեցուն:

„Մշակը“ կրօնական թերթ չէ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Դեկտեմբերի 8-ին

Այսօր ուզում եմ մի երկու նկատողութիւն անում, որ եթէ եւրօպական պետութիւնները իսկապէս ցանկանում են օգնութեան ձեռք մեկնել այդ թշուառ ժողովրդին, այն ժամանակ նրանք պարտաւոր են ուրիշ միջոցներ որոնել, և ոչ թէ նրանց վիճակը թեթևացնելու գործը սպասել Բ. Դռնից, որը շատ անգամ ապացուցել է իր կեղծաւորութիւնը և անընդունակութիւնը այդ գործի մէջ: Այդ միջոցները, նախ և առաջ, ցոյց են տրված Բ. Դրան և եւրօպական պետութիւնների մէջ կապված միջազգային դաշնագրների մէջ:

Դիմելով այդ դաշնագրներին, մենք գտնում ենք, որ այդ առարկային վերաբերեալ Բեռլինի դաշնագիրը շատ մեծ դժուարութիւններ է ներկայացնում: Այդ դաշնագրի 61-դ յօդուածի միտքը հետևեալն է, որ «Բ. Դուռը պարտաւորվում է հայերով բնակեցրած նահանգներում մտցնել բարենորոգումներ և րէֆօրմներ, տեղական պահանջների համեմատ, և պահովել նրանց չէրքէզների և քիւրդերի յարձակումներից:» Այս կէտում գործածված նախադասութիւնների անորոշութիւնը և մթութիւնը ակնյայտնի են: Ի՞նչ պէտք է հասկանալ «մտցնել բարենորոգումներ և րէֆօրմներ, տեղական պահանջների համեմատ» խօսքերից, երբ հայերը, առանց բացառութեան, ամեն բանի պահանջն ունեն, սկսած ամենաառօրեայ պէտքերից՝ հացից և բնակարանից, ընտանիքից և կայքից մինչև ամենաբարձրագոյն իրաւունքները, պատիւը, ընտանեկան սրբութիւնը, որ անխնայ կերպով ոտնակոխ են եղած քրիստոնեաների մօտ Թիւրքիայում: Որո՞նք են այդ «հայերով բնակեցրած նահանգները», որ ցրված են օսմանցիների ամբողջ կայսրութեան մէջ: Վերջապէս, ինչ միջոցով պէտք է ապահովվի հայերի դրութիւնը չէրքէզներից և քիւրդերից, որոնք Թիւրքաց վարչութեան գործիքներ են քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը տարկացնելու համար: Եւ այդ բոլոր խառն ու մութ հարցերի վճիռը յանձնված է հէնց իրան Բ. Դրանը:

Բ. Դուռը, ինչպէս և պէտք էր սպասել, օգտա

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀՆԱՐԱՒՈ՞Ր ԵՆ ԱՐԴԵՕՔ ԲԵՌԼԻՆԻ ԴԱՇՆԱԳՐՈՎ ԽՈՍՏԱՑՎԱԾ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ:

Չենք կամենում քննել այն բոլոր լուրերը, որոնցով այժմ այնպէս հարուստ է «առանց ցենզուրայի» մամուլը. բայց չենք կարող, այնուամենայնիւ, չը նկատել, որ վերև յիշած տեղեկութիւնները կատարելապէս հաստատում են մեր յայտնած ենթադրութիւնները այն բանի մասին, որ չէյխ Իբրադուլլահ բոլորովին չէ փախել, ինչպէս հաւատացնում են թիւրքաց լրագիրները, այլ դուրս եկաւ Կ. Պօլսից, ստանալով հէնց իրան Բ. Դռնից լիազօրութիւններ, աչքի առաջ ունենալով Թիւրքաց Հայաստանում մտցնելի վերանորոգութիւնների խնդիրը, որ այժմ յարուցվում է, և նոյնպէս հարևան պետութիւնների մէջ սահմանների վրա սպառնալիք ընդհարումները: Բանակցութիւնները, որ բաց աշկարայ շարունակում են նրանց հետ թիւրքաց զօրապետները, փարատում են մեր բոլոր կասկածները: Իսկ թիւրքերի մաղձոտ բողոքները Ռուսաստանի մասին պարզ ցոյց են տալիս, թէ որպիսի դերք են ուզում բռնել Ռուսաստանի վերաբերութեամբ այդ խնդրում:

Աւելորդ չենք համարում նոյնպէս մեր համառօտ նկարագրի մէջ մատնացոյց անել լրագիրներում հաղորդված վերջին լուրերի վրա: Մենք նրանցից իմանում ենք, որ անգլիական կառավարութիւնը արդէն հրամանագրեց լորդ Դիւֆերինին հայերի վերաբերութեամբ առաջադրութիւններ անել Բ. Դրանը, և այդ հարցը անգլիական մամուլի քննադատութեան առարկայ է դարձել: Ոչ պակաս գործունեայ մասնակցութիւն են ընդունում այդ գործում մեր դիպլօմատիկական գործակալները Փոքր-Ասիայում: Վանից ստացված թղթակցութեան մէջ, որ տպվեցաւ Թիֆլիսի «Մեղու» լրագրի մէջ, հաղորդված են մանրամասն տեղեկութիւններ, որոնք նոյնպէս պարզում են շատ հարցեր:

Թղթակիցը հաղորդում է, որ սեպտեմբերի 18-ին Վան հասաւ Էրզրումի ընդհանուր հիւպատոս, գեներալ-մայոր Ա. Բ. Գէնիէտ, և մեծ պատւով ընդունվեցաւ Աղթամարի կաթողիկոս սրբազան Խաչատուրի մօտ: Վանի հիւպատոս, պ. Կամսարական, գիմաւորեց նրան, Արդամէտ գիւղում, ռուսահպատակ վաճառականների և տեղական պատուաւոր անձինքների հետ միասին: Մեր ընդհանուր հիւպատոսին ողջունելու համար, թիւրքաց կառավարութիւնը ուղարկեց գեներալ Ռէուֆ-բէյին: Արդամէտից պ. Գէնիէտ շրջապատված բազմաթիւ ժողովրդով, քաղաք մտաւ և գնաց հայոց եկեղեցի աղօթելու համար: Այստեղ գիմաւորեցին քահանաները երգեցիկ խմբի հետ միասին: Աւետարանը համբուրելով, հիւպատոսը այցելեց սրբազան խրիմեանին (Կ. Պօլսի նախկին պատրիարք): Դրանից յետոյ պ. Գէնիէտ մի փոքր ժամանակ հանգիստ առաւ հիւպատոսարանի տան մէջ, ուր նրան չքեղ ընդունելութիւն արին. նոյն տեղը, երեկոյեան, մեծ ճաշ տրվեցաւ: Միւս օրը, պ. Գէնիէտին այցելեց խրիմեան արքեպիսկոպոսը հոգեւորականների և պատուաւոր աշխարհականների ուղեկցութեամբ: Նրան այցելեցին նոյնպէս Վասպուրականի գեներալ-նահանգապետ Հասան-փաշա և նշանաւոր թիւրքեր: Հետևեալ օրը պ. Գէնիէտ, պ. Կամսարականի հետ միասին, գնաց վաճառանոցը և այցելեց մի քանի պատուաւոր վաճառականների, և նոյնպէս տեսութիւն գնաց թիւրքաց կառավարութեան տեղական ներկայացուցիչներին: Ամսի 23-ին պ. Կամսարական ի պատիւ գլխաւոր հիւպատոսի մի չքեղ ճաշ տուեց, ուր ներկայ էին դանազան ազգութիւններին պատկանող քսան և չորս անձինք: 25 թւին գեներալ Գէնիէտ թողեց Վանը, դէպի Էրզրում ուղևորվելով, որտեղից գիտաւորութիւն ունի Կ. Պօլիս ուղևորվել, մեր դեսպան պ. Նելիդօվի հետ տեսնվելու համար:

Վերջաբանութեան մէջ թղթակիցը յոյս է յայտնում, որ գեներալ Գէնիէտի այցելութիւնը Վասպուրականի նահանգներին մեծ օգուտ կը բերի տեղական բնակիչների և մանաւանդ հայերի բարեկեցութեան, որոնք ներկայումս թիւրքերի և քիւրդերի, և մինչև անգամ թիւրքաց զօրքերի և նրանց գլխաւորների կողմից սարսափելի բռնութիւններին են ենթարկված: Ցաւոք մի առ մի թւած են վերջին ժամանակներումս եղած մի քանի խոշոր օրինակներ: Առաջ չը բերելով այդ դէպքերը, մենք միայն կը յիշենք այդպիսի դէպքերից մէկը, որ հաղորդել է «Մշակ» լրագիրը, Վանից իր ստացած թղթակցութեան հիման վրա, և որը պարզում է Փոքր-Ասիայում կատարվող չարժման բնաւորութիւնը:

Սարսափելի հրդեհը ոչնչացրեց Բիթլիս քաղաքում բոլոր խանութները, առևտրական տները և քարվանսարաները: Սեպ. 29-ին գիշերը սկսված հրդեհը, շարունակվում էր մինչև հետևեալ օրվայ երեկոն. կրակից ազատ մնացին միայն երկու քարվանսարաներ: Զօրքերը, քիւրդերի ընկերակցութեամբ, կողոպտում էին հայերի խանութները, և օգնում էին հրդեհի տարածվելուն: Կողոպտողներին ընդդիմադրողները սպանված էին յետ քաշվել սրերի և սուիններին առաջ. շատերին վիրաւորեցին և մինչև անգամ սպանեցին: Բիթլիսի վաճառականներից մի քանիսը, որոնք գտնվում էին Վանում, տեղեկանալով այդ սոսկալի անցքի մասին, կամենում էին հեռագրել Բիթլիս իմանալու համար, թէ արդեօք հրդեհի ռոհերի թւում չեն գտնվում նրանց ապրանքները: Բայց հեռագրական կայարանի գլխաւորը յայտնեց նրանց, որ կառավարութիւնը արգելեց հրդեհին վերաբերեալ հեռագիրներ ընդունել Վանից Բիթլիս ուղարկելու համար»:

Վերոյիշեալ բոլոր տեղեկութիւնները կրկին ապացուցանում են, որ քրիստոնեաներով բնակեցրած փոքր-ասիական նահանգները վերին աստիճանի անելանելի դրութեան մէջ են: Այդ տեղեկութիւնները մեզ այն եզրակացութեանն են հասց-

[illegible] մեն դասակարգի մարդիկ բաժին ունենալ, դրանով չատերի առաջ ասպարէզ էր բացվում ունեցած մի 1,000 կամ 2,000 րուբլին այդպիսի մի օգտաւէտ գործի մէջ չահեցնելու, քանի որ չատերի ուժից վեր էր հարիւր հազարներ տալ սեպհական չոգենաւ ունենալու, չը նայելով որքան էլ օգտաւէտ լինէր նա:

Ճշմարիտ, որքան մենք ուրախ էինք այդ մասին, այնքան էլ գործի յաջողութեան համար երկիւղ էինք. ա) քանի որ դա մի նոր, բոլորովին չեղած, առաջին ընկերութիւնն էր հայերի մէջ Կովկասում, և հայ վաճառականին չատ դժուար էր իրեն առջևում մի օրինակը չը տեսած գործին ձեռնամուխ լինել. երկրորդ, որ անդամները կազմելով մի ստուար մեծամասնութիւն, անկարելի էր նորանից մի անկարգութիւն չը սպասել, և երրորդ, հարուստ բուրժուազիան իր «եսի» հետ երբէք չէր միաւորի և ուրիչներին, առիթ տալով նոյնպէս ևս իր հետ չահվել: Այդպէս էլ եղաւ. մեր ենթադրութիւնը չը խաբեց մեզ. անցաւ քանի մի չաբաթ և ահա տեսնում ենք՝ անդամներից ոմանք անբաւականութիւնից, ոմանք այլ ևս չընդունվելով, մեծամասնութիւնը ցրվեցաւ և ընկերութիւնը սահմանափակվեցաւ միայն մի քանի անհատ ընկերների մէջ, որոնց մեծամասնութիւնը 5—10 բաժիններ ունի: Նոքա բաւականացան միայն մի չոգենաւ պատրաստել տալով, այլ ևս ուչքին իրենց մէջ չընդունելու պայմանով: Ինչու—որովհետև այդ գործի մէջ նոքա տեսան չահ, և նոցա համար ի հարկէ չատ ցանկալի չէր, որ մի 1,000 րուբլ ունեցող հասարակ դասի մարդ էլ օգուտ քաղէր նորանից: Սակայն մի հարց. եթէ այդ ընկերութիւնը լինէր ոչ թէ մասնաւոր, այլ ակցիօներական, եթէ անդամների թիւը բաղկացած լինէր հայերի մի նչանաւոր խմբից, մի կողմ թողելով հային յատուկ անմիաբանութիւնը, եթէ ընկերութիւնը կը գնէր իր միջոցները չատացածին պէս աւելի չոգենաւեր,—միթէ, հարցնում ենք, ընկերութիւնը վնաս կանէր. գիտենք հէնց առաջին տարում չոգենաւին վտանգ է պատահում, չէ որ բոլոր անդամները կրում են նչանաւոր վնաս. սակայն եթէ լինէին մի քանի չոգենաւեր, գոնէ երկու հատ, ի հարկէ մէկին պատահած վնասը միւսը կը հանէր: Բայց ինչ և իցէ, հասարակական, ընկերական ոգով հայը անընդունակ է գործելու. երբէք Բագուի մի որ և իցէ Մասխեանն իր «եսը» իրենից մի փոքր ստոր դասի մարդու հետ չի կապի, եթէ իմանալու էլ լինի որ իր ապագայի երջանկութիւնն անգամ այդ միութիւնից է կախված. ցաւալի է:

***

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Նոյեմբերի 28-ին

Այս տարի Գանձակում թէ հայ և թէ տաճիկ հասարակութեան կողմից քաղաքի դեպուտատների ընտրութիւնը կատարվեցաւ: Մի քանի տարի սորանից առաջ հայ և տաճիկ հասարակութիւնը, անկախ միմեանցից, իւրաքանչիւրը իր կողմից դեպուտատ էր ընտրում. բայց ահաւասիկ երրորդ թէ չորրորդ տարին է, որ երկու ազգային ժողովուրդը միանալով իրար հետ, որպէս մի ամբողջ հասարակութեան անդամներ, որոնց չահերը ընդհանուր են և անբաժան կապված իրար հետ քաղաքային գործերի վերաբերութեամբ, միասին միախոհ և միաբան եռաչխաւորութեամբ ընտրում են քաղաքի համար երկու դեպուտատներ, մէկը հայ, միւսը տաճիկ:

Տարակոյս չը կայ, որ այսպիսի մի ընտրողութեան ժամանակ ամենայն մարդ աշխատում է իր սրտի ուզեցածը ընտրել և դորա համար գործ է դնում զանազան միջոցներ. բայց ցանկութեան չարժառիթը միատեսակ չէ լինում՝ մէկն իր անձնական հաչիւն է ունենում ի նկատի, միւսը ազգականութիւնը և երրորդը ընդհանուրի չահերը և այլն և այլն:

Ներելի է ժողովրդի ստոր դասին եթէ նրա այսպիսի հանգամանքներում առաջնորդողը լինում են անձնական չահերը և բարեկամական հաչիւը. բայց աններելի է և պախարակելի, եթէ դա արտայայտվում է մի համալսարանական կրթութիւն ստացած երիտասարդի կողմից, որպէս զի այդպիսիք, որոց թիւը տարաբախտաբար չատ քիչ է մեր մէջ, առաւելապէս պիտի լինեն ժողովրդին համակրելի և իրանց առաքինի գործերով և ընտիր գաղափարներով օրինակելի....

Պարոն Ի. Կ. այս անգամ դեպուտատների ընտրողութեան ժամանակ մեծ դեր էր ընդունել իր վրա. նա ամեն ճիգ թափում էր, որ ընտրեն Ց., որը մի տարի առաջ չորս տարի չարունակ դեպուտատ է եղել և որին մեծամասնութիւնը չէր կամենում կրկին ունենալ, և ոչ Ա.: Պարոն Կ.-ի այսպիսի եռանդուն ձգտումն ակամայ կերպիւ չարժում էր մարդու հետաքրքրութիւնը, թէ ինչ է դրա չարժառիթը: Շատերը այսպէս էին մեկնում թէ՝ Ի. Կ. բաղի մի փոքրիկ մասը պլանի ուղղութեամբ փողոց է դարձել և այդ մասը գնահատել են Ց-ի օրօք, նրա աջակցութեամբ, անհամեմատ բարձր գնով, որը պարտ է վճարել քաղաքը: Երբ անցեալ տարի պարոն Ա. դեպուտատ ընտրվելից յետոյ, մերձաւորապէս ծանօթանում է գործերի հետ, տեսնում է որ պարոն Ի. Կ. բաղի մասը չատ բարձր է գնահատած և որովհետև պարոնը դեռ բոլոր փողը լիովին ստացած չէ լինում քաղաքի գանձարանից, Ա. մտադրութիւն է ունենում եթէ հնարաւոր է փոխել այս կարգադրութիւնը և նոր գին նչանակել: Այս բանը—չը գիտեմ ինչ դրութեան մէջ է, յաջողվելու՞ է պարոն Ա.-ին իր մտադրութիւնը կատարելու, թէ բանը վերջացած է և նրա փոփոխելը անկարելի, միայն գիտեմ որ պ. Ի. Կ. դեռ լիովին չէ ստացել բոլոր փողը:

Ահաւասիկ այսպիսի մի արդարացի պահանջ անախորժ է երևում պարոն Ի. Կ., ուստի և այս տարի ընտրողութեան ժամանակ հերոսական աչխատութիւններ էր գործ դնում, որ կրկին չընտրեն Ա., որին յարգում է և պատւում հասարակութեան մեծամասնութիւնը, այլ ընտրեն Ց.: Բայց հասարակութիւնը, քանի որ լաւ էր ճանաչում Ա. և Ց. չենթարկվեց ոչ լոկ խոստումների, ոչ չողոքորթութիւնների և ոչ խրատաբանի ազդեցութեանը և ընտրեց Ա.: Ահա ձեզ մի օրինակելի տիպ համալսարանական կրթութիւն ստացած երիտասարդի, որը խօսքով միչտ հասարակութեան օգուտն է պաչտպանում, իսկ գործով անձնական չահերը ընդհանուրի օգտից վեր դասում:

Գ.

ՆԱՄԱԿ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ

Դեկտեմբերի 13-ին

Դեկտեմբերի 12-ին կատարվեցաւ հայոց Կաթուղիկոս Գէորգ IV-ի թաղումը: Գերեզմանը նախ Կարբեցի Յովհաննէս կաթուղիկոսի կողքին փորեցին, բայց դամբանաքարը իր տեղից չարժած լինելով, գերեզմանափորերը ուղիղ Կարբեցու ոսկորների վրա իջան, վրդովելով նրա քառասնամեայ հանգստութիւնը. յետոյ սախված գերեզմանատեղին փոխեցին զանգակատան դէպի բաց եղած աջակողմեան սեան տակ: Հանգուցեալը չէր կամեցել ճեմարանի պարտիզում թաղվել:

Թաղման հանդիսին ներկայ էին իչխան Նաջօն Թումանով (իչխան Դօնդուկօվ-Կորսակովի կողմից), Երևանի նահանգապետը, պ. պ. Ղամբարով, Խօսրօեվ և Սիմօնեան Թիֆլիսի հայոց ուսումնարաններից: Երևանի քաղաքային կառավարութիւնը նոյնպէս ուղարկել էր իր ներկայացուցիչներին և մի պսակ: Պ. Պռօչեանց մի պսակ ևս ինքն էր բերել Երևանի թեմի ուսումնարանների կողմից:

Գէորգ IV-որդը մեր բոլոր կաթողիկոսների չարքում առաջինն է, որ մեռնելիս պսակներ է ստանում: Դա մի նորամուծութիւն է, որ վերցրած է ուրիշ ազգերից: Երբէք մի հայ հոգևորականի դագաղին պսակներ չէին դնում: Եկեղեցում Սեբաստէ եպիսկոպոսը մի դամբանական ճառ ասեց, թւելով հանգուցեալի բարեգործութիւնները: Մանկունին նոյնպէս մի դամբանական խօսելու ցանկութիւն էր յայտնել, բայց բարեկամների խորհրդով յետ էր կանգնել իր այդ դիտաւորութիւնից: Պատարագի արարողութիւնից գինի, կաթուղիկոսի դագաղը հանդիսաւոր թափօրի առաջնորդութեամբ ճեմարան տարան. այնտեղ ճեմարանի աչակերտներից մէկը բոլորի կողմից երախտագիտութեան զգացմունք յայտնեց:

Թաղման հանդէսը վերջացաւ ճաչից յետոյ ժամը 4-ին և բազմութիւնը՝ որ մեծ մասով գիւղացիներից էր բաղկացած, մնաւ սեղանատուն, հոգեհաց ուտելու համար:

Ա. Թօխմախեան

ՆԱՄԱԿ ԴԵՐԲԵՆԴԻՑ

Դեկտեմբերի 4-ին

«Մեղուի» 125 համարում կարդացինք մի լուր փոթիից հաղորդած, որի մէջ լրատուն յարձակվում է տեղիս երեցփոխան—հոգաբարձու պ. Շահնազարեանց ըր-Շապուրի վրա, իբր թէ այս վերջինը օրիորդաց դպրոցը փակել է, ասելով թէ «աղջիկներին ինչ հարկաւոր է ուսում, նոցա հարկաւոր է տանը յատակներ լուանալ» և այլն: Մենք մեր կողմից հարկաւոր ենք համարում մերկացնել ճըչմարտութիւնը ընթերցող հասարակութեան առաջ: Սորանից երեք տարի առաջ տեղիս նախկին հո-

---

քաղեց Բեռլինի դաշնագրի իրան տուած ընդարձակ իրաւունքներից զանազան սուտ ու մուտ պատճառներ առաջ բերելու համար: Իսկ երբ հայերը Բ. Դրանը խնդիրներ ներկայացրին վերև յիշած յօդուածը չուտով իրագործելու մասին, Բ. Դուռը, ինչպէս յայտնի է, սկսեց ապացոյցներ պահանջել այն բանի մասին, թէ արդեօք հայերը գերակչռող ազգաբնակութիւնն են կազմում Փոքր-Ասիայի մասում, և թէ թւով գերազանցում են ուրիչ ժողովուրդներից: Կ. Պօլսի պատրիարքարանը տեղական թեմական առաջնորդների և մասնաւոր գործակատարների ձեռքով, որոնք Թիւրքաց Հայաստան ուղարկվեցան, տեղեկութիւններ ժողովեց և ներկայացրեց Բ. Դրանը մի գրութիւն, որի մէջ մտցրած են բոլոր ձեռք բերած տեղեկութիւնները: Բ. Դուռը այդ տեղեկութիւնները չափազանցրած համարեց: Այն ժամանակ այդ տեղեկութիւնները ստուգեցին անգլիական հիւպատոսները, որոնք վկայեցին նրանց ճշդութիւնը: Բայց Բ. Դուռը այդ դէպքում ևս հաստատուն մնաց իր պատճառանքների սիստեմային, մինչև որ, վերջապէս, 1880 թւին, չէյխ Իբադուլլահը վերջ դրեց այդ անհամաձայնութիւններին, որովհետև Բ. Դրանը առիթ տուեց յետաձգել րէֆօրմները մինչև նոյն ինքն Բ Դրան գրգռած անկարգութիւնների վերջանալը: Բ. Դուռը հրաժարվում էր ճանաչել հայերի գերակչռող մեծամասնութիւնը մինչև անգամ Վասպուրականի նահանգում, որը հայ ազգաբնակութեան խիտ կենտրոնն է կազմում, թէպէտ այդ բանը հաստատվում էր և այն ժամանակ, երբ Բ. Դուռը հարկեր էր հաւաքում:

Մենք անտեղի ենք համարում լրագրական յօդուածում առաջ բերել թւանչաններ մեր խօսքերը հաստատելու համար, բայց պէտք է նկատենք, այնու ամենայնիւ, որ Թիւրքաց Հայաստանի այլ հարևան նահանգներում, ուր բնակվում են [illegible] Մանազկերտում, Խնուսում): Բացի դրանից, չը նայելով որ վերոյիչեալ նահանգներում հայերի թիւը մեծ է, այդ թիւը ոչ միայն չէ մեծացրած, բայց և չատ պակասեցրած է, թէ Բ. Դրան ցուցակների և թէ պատրիարքարանի ցուցակների մէջ, որովհետև հայերը, վախենալով աւելորդ տուրքերից, նրանցից տեղեկութիւններ հաւաքելու ժամանակ ծածկում են բնակվող ազգաբնակութեան իսկական թիւը:

Այդ բոլոր հանգամանքների հիման վրա, չենք կարող մեր կատարեալ համոզմունքը չը յայտնել, որ հայերով բնակեցրած նահանգներում ազգաբնակութեան թիւը որոչելով անկարելի է վճռել Բեռլինի դաշնագրի 61-դ յօդուածը: Միակ միջոցը, մեր կարծիքով, կը լինէր ամբողջ Թիւրքաց Հայաստանի մէջ վերանորոգութիւնների մտցնելը, ինչպէս և որոչված էր Սան-Ստեֆանոյի սկզբնական դաշնագրում: Այդ դաշնագրի 16-դ յօդուածում ասված է հետևեալը. «Ի նկատի ունենալով այն, որ ռուսաց զօրքերի հեռանալը իրանց գրաւած հողերից Հայաստանում, որոնք պէտք է Թիւրքիային մնան, կարող է այնտեղ երկպառակութիւնների և ընդհարումների առիթ տալ, ի վնաս երկու պետութիւնների բարի յարաբերութիւններին, Բ. Դուռը պարտաւորվում է, առանց որ և է յապաղման մտցնել բարենորոգումները և րէֆօրմները տեղական պահանջների համեմատ հայերով բնակեցրած նահանգներում, և ապահովել նրանց կեանքը չէրքէզներից և քիւրդերից:»

Այդ դաշնագրի մէջ պարզ ցոյց են տուած այն նահանգները, որտեղ անհրաժեշտ են րէֆօրմներ մտցնել, և Բ. Դրան բազում անգամ ցոյց տուած անընդունակութիւնը որ և է կերպով բարելաւել իր հպատակ քրիստոնեաների դրութիւնը, ուրեմն մնում է միայն ցանկալ, որ պետութիւնների ընդհանուր ցանկութեամբ այն երկրում այնպիսի [illegible] նակութիւնները զարգացնել: Ինչ որ վերաբերվում է ենթադրվող վարչութեան ձևին, արդէն օրինակներ կան նոյն իսկ Թիւրքիայում, նրա այն մասերում, ուր րէֆօրմներ են մտցրած, որովհետև այդ երկիրների բնակիչները ևս մի ժամանակ գտնվում էին հայերի դրութեան մէջ. այդ հարցը մի առանձին դժուարութիւն չէ ներկայացնում: Մենք հաւատացած ենք, որ Բեռլինի դաշնագրի ներկայացրած դժուարութիւնների պատճառով, որ այսքան տարի թուլացնում է այդ դաշնագրի մէջ դրըւած մարդասիրական գաղափարը, եւրօպական պետութիւնները կարող էին այդ գործի մէջ հիմք ընդունել սկզբնական դաշնագրի վերև բերած կէտը, որը, ինչպէս, նոյն նպատակին է ձգտում, ինչ որ ենթադրված է Բեռլինի դաշնագրի մէջ: Այժմ մանաւանդ ցանկալի կը լինէր չուտափոյթ համաձայնութիւնը այդ հարցի վերաբերութեամբ, որովհետև Թիւրքաց Հայաստանի ազգաբնակութիւնը, որ համբերութեամբ կրում է այսքան տանջանքներ աւազակ քիւրդերից և թիւրք անպիտան կառավարիչների ձեռքից, առարկայ դարձաւ մի ամբողջ չարք որոգայթների, որ լարում են, մի կողմից, Շէյխ Իբադուլլահը իր արիւնարբու հրոսակների խմբով և միւս կողմից, Անգլիայի ոչ պակաս ագահ միսիօնարները, որոնք օգուտ են քաղում անպաչտպան հայերի դրութիւնից, նրանց հարստահարելու համար, իրանց նիւթական չահերի և Անգլիայի քաղաքական չահերի պատճառով:

Հայերի դրութեան բարելաւումը, մի և նոյն ժամանակ, անկասկած, կը ծառայի որպէս ամենախիստ միջոց նրա մնացած տարրերը լուսաւորելու համար, և, այդպիսով, քրիստոնեաներին արած բարութիւնը կը պատասխանի հանրամարդկային քաղաքակրթութեան բարձր նպատակներին: Իսկ անբաւականութիւնը, որ կարող է ծագել մահ- [illegible] դածութիւնը ապացուցվում է Թիւրքաց Հայաստանում բնակվող տեղական մահմեդականների կեանքից մեզ յայտնի չատ հանգամանքներով: Օրինակ մեզ չատ անգամ վիճակվում էր կարդալ Թիւրքաց լրագիրներում և համագումար խնդիրքներում, որ թիւրքերը և հայերը միասին ուղարկում էին Բ. Դրանը Կ. Պօլսի կենտրօնական պատրիարքարանի միջոցով այն անկարգութիւնների և զեղծումների մասին, որ գործում էին տեղական կառավարիչները: Այն համերաշխութիւնը, որ այդ դէպքում ցոյց են տալիս թիւրքերը քրիստոնեաների հետ, որոնց թւում քաղդէացիները (ասօրի) իրանց բոլոր խնդիրքները և պահանջները արդէն վաղուց Բ. Դրանը ուղարկում են վերոյիչեալ պատրիարքարանի միջոցով, րէֆօրմներ մտցնելու գործում մեծ նչանակութիւն ունի և չատ թեթևացնում է րէֆօրմների գործը: Այդ համերաշխութիւնը աւելի հաստատ էր Ներսէս պատրիարքի ժամանակ, որի մասնակցութիւնը փոքր-ասիական քրիստոնեաների խառն գործերում, նրա ժողովրդականութիւնը և ժողովրդական չահերը պաչտպանելու եռանդը ստիպում էին թիւրքերին աւելի զգոյչ լինել իրանց գործողութիւնների մէջ:

Ի վերջոյ, մեծ զանցառութիւն կը լինէր չը յիչել այն զգացմունքների մասին, որ ունեն հայերը դէպի Ռուսաստանը և նրա մեծ Միապետը, որը ամենամեծ բարութիւնն արաւ նրանց, որովհետև առաջինը եղաւ, որ ճանաչեց հայերի մարդկային դրութեան իրաւունքները, որ և կամենում էր վաւերացնել հայերի համար պատմական մեծ ակտով, որ Սան-Ստեֆանեան դաշնագիրն էր համարվում: Այդ պարգևը հայերը երբէք չեն մոռանայ:

***

գաբարձութիւնը, Տէր-Ղազարեանց Արսէն քահանայի յորդորանքով, բացում է օրիորդաց դպրոց, արհամարհելով բոլորովին տղայոց կրթութիւնը, երևի այն աչքի առաջ ունենալով, որ տղայքը քաղաքային դպրոցումն էլ կարող են ուսում առնել: Թէպէտ պ. Շահնազարեանցը միշտ յայտնել է իր պժգանութիւնը հոգաբարձուներին, ցոյց տալով թէ քանի տասնեակ երեխաներ մնում են փողոցներում ու փչանում առանց ուսման ու կրթութեան, բայց հոգաբարձուք դարձեալ իրանց բռնած ուղղութիւնից ձեռք չեն վերցրել: Վերջապէս լրանում է երեք տարին, ընտրվում են նոր հոգաբարձուներ, որոնց թւում և պ. Շահնազարեանց, որը շարունակելով հաւատարիմ մնալ իր ուղղութեանը, ընտրութեան միջոցին բացարձակապէս յայտնում է ժողովրդականներին, որ եթէ յօժար են երկսեռ դպրոց պահպանելու, ինքն էլ կը համաձայնի ընտրութեանը, ապա թէ ոչ յանձն չի առնի հոգաբարձական պաշտօնակատարութիւնը: Ժողովականները համաձայնում են և այնուհետև նոր հոգաբարձուք միաձայն հաւանութեամբ վճռում են բանալ առաջվան օրիորդաց դպրոցի տեղ երկսեռ դպրոց: Տղայոց դպրոցը բացվում է իր ժամանակին, իսկ աղջիկերանց դպրոցի բացումը առ ժամանակ յետաձգելով, այժմս արդէն բացված է և շարունակում է իր ընթացքը, ինչպէս առաջ: Առաջինում դասվում է 22 աշակերտ, իսկ երկրորդում՝ 14 աշակերտուհի: Այս ամենից երևում է, որ «Մեղուի» տուած տեղեկութիւնները տեղիս դպրոցական վիճակի մասին բոլորովին սուտ են:

* * *

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 13 դեկտեմբերի

Թէ ինչպէս են մեր հայ վաճառականներից շատերը վեր գցում, կոտրում, հողի հետ հաւասարում իրանց անունը, կորցնում իրանց հաւատարմութիւնը ամենքի մօտ, մինչև անգամ իրանց ամենամօտ ծանօթների մօտ էլ՝ սրան կարող է պարզ օրինակ լինել հետևեալ խղճութիւնը:

Երևանցի հայ վաճառականներից մէկը՝ պ. Ֆ. գալով Թիֆլիս, ապրանք գնելու, իջնում է պ. Ա-ի սենեակում, իբրև քաղաքացու և ապրում են միասին: Սրանցից վերջինը՝ պ. Ա. ստանում է Երևանից 2,000 րուբլու մուրհակ, որի 800 րուբլին պատկանում է նրա ընկերոջը՝ պ. Ֆ-ին: Այնուհ. Ա. մուրհակը ձեռքին մնում է իր ընկերոջ մօտ, որտեղ լինում են մի քանի ուրիշ վաճառականներ և սկսում է զանազան հանաքներ անել բոլորի հետ էլ: Բայց, մի քանի րոպէից յետոյ, վերադառնում է տարակուսած և յայտնում է իր վատ տրամադրութեան պատճառը «մուրհակը կորցրել եմ» ասում է նա առանց ամաչելու: Այս մտածած նպատակն էր, որ կասկածանքն ընկնի ներկայ գտնվողներից մէկի վրայ, իսկ ինքն, օգտվելով այդ դէպքից, գնայ ստանայ 2,000 ր. և բոլորը սեփականացնի իրան: Հէնց այդպէս էլ լինում է: Չը նայելով, որ բոլորն էլ հաստատում են, որ իրանց ձեռքին մուրհակ չը կայ, պարոնը միւս օրը գնում է, ներկայացնում 2,000 ր. մուրհակը ուր հարկն է, և ստանում այդ գումարը: Այդ փողը ստանալիս տեսնում է նրան մի երևանցի վաճառական: Սա գալիս է յայտնում է իր տեսածը պ. Ֆ-ին: Վերջինը շատ չարչարվելուց յետոյ ստանում է վերջապէս իր 800 րուբլին:

* * *

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շամախի, 11 դեկտեմբ.

«Մշակի» 226 համարում Բագուից հաղորդած ինքնահնար լուրերի դէմ, Շամախու հայոց վիճակային կոնսիստորիայի գլխաւորութը խնդրում է խմբագրութեանդ տեղի տալ նոյն լրագրի մերձակայ համարներից մէկում հետևեալը. Նախ՝ Շամախու հոգևոր իշխանութիւնը ամենևին կարգադրութիւն արած չէ գիւղացիներից որպիսի և իցէ տուրք կամ մուտքագին հաւաքելու համար, այլ միայն որովհետև Շամախու վիճակի եկեղեցիներում սրբազան մուռոնը սպառվել էր, ուստի կոնսիստորիան էջմիածնի սինոդի ընդհանրական կարգադրութեան համաձայն ներկայ տարւոյս մայիս ամսին մի քահանայ է ուղարկել էջմիածին մուռոն բերելու համար, որոյ և հարկաւոր ճանապարհական ծախքը վճարել է եկեղեցական գումարից, ինչպէս սահմանված է, պահանջելով պաշտօնական կարգաւ և կանոնաւոր հաշւով մասամբ քաղաքների և մասամբ գիւղական կարող եկեղեցիներից: Երկրորդ՝ Խուչմաչէն գիւղի քահանային որպիսի և իցէ մասեան հանգամանքութիւն անելու համար ընաւ երբէք յանձնված չէ, և յանուն ավելորդ ժողովարարութիւնը կատարվել է աշխարհականներից և հոգևորականներից կազմված յանձնաժողովների և հոգևոր գործակալների միջոցաւ, և այն ոչ թէ մասնաւոր տարրերել տալով, այլ սինօդից ուղարկված տպած նուիրատոմսեր բաժանելով, և այդ ժողովարարութիւնը Շամախու վիճակում սկսվել է 1881 թ. մարտ ամսին և վերջացել յուլիսի 1882 թ. բացի այս Շամախու գիւղերում ոչ մի ժողովարարութիւն ամենևին չէ եղել և այժմս էլ չը կայ:

Անդամ կոնսիստորիայի—Սարգիս աւագ քահանայ Փիրվէրդեանց, Ատենադպիր Ա. Շահվերդեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Մօսկվա, 5 դեկտեմբ.

Մօտ երկու ամիս սրանից առաջ Խրիմեան Հայրիկը լրագրութեան միջոցով մի նամակ ուղղեց ուսանողներին, որով դրամական օգնութիւն էր խնդրում Վանի Կենտրոնական ուսումնարանի համար: Այդ նամակը կարդալուն պէս, Մօսկվայի հայ ուսանողներս մեզ համար պարտք համարեցինք անմասն չը մնալ այդ օգնութեան գործում, և վճռեցինք հաւաքել մեր միջից, մեր կարողութեան չափ, մի գումար: Հաւաքվեցաւ 25 րուբլի, որ առձ ուղարկելով խմբագրութեանդ, խոնարհաբար խնդրում ենք հասցնել ուր հարկն է: Ցաւում ենք, որ չը կարողացանք աւելի շատ ուղարկել՝ շնորհիւ մի քանի անյարմար պայմանների:

Միաժամանակ և չենք կարող չը յայտնել մեր խորին յաւակցութիւնը, որ հայ ժողովուրդը մինչև այսօր անտարբեր է գտնվել դէպի Հայրիկի այդ փոքրիկ խնդիրը: Հայը իր այդ վարմունքով ցոյց տուեց իր անընդունակութիւնը գնահատել և յարգել իր ճշմարիտ և արժանաւոր գործողներին:

Քսան և երկու ուսանող

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գ. բժիշկ Միրիմանեան ԿԱՐԱԿՈՒՐՏԻՑ գրելով «Մշակի» երկու օրինակին, բացի 20 րուբլուց ուղարկել է մեզ դարձեալ և 18 րուբլ, որոնցից 10 րուբլ իր տարեկան վճարն է «Միացեալ ընկերութեան» 1883 թւի համար, իսկ 8 րուբլ բաժանորդագին «Oriental լրագրի համար:

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ մեզ գրում են: «Աշունքն անցաւ և մենք այդ ժամանակամիջոցում ստորիկ անձրևներ չը տեսանք: Եղանակն էլ բարեխառն էր: Իսկ երէկ, ձմեռնամուտի նախատաւօրին օրը, եղանակը յանկարծ ցրտեց, սարերը և քաղաքը ձիւնով ծածկվեցան: Ասում են դաշտերում բաւական մեծ քանակութեամբ մկներ կան, բայց թէ որքան ճշմարիտ է այդ լուրը, հաստատապէս չը գիտենք:»

—

ԹԻՖԼԻՍԻ ռուսաց օպէրայի երգիչներից մի քանիս ուղևորվեցին Բագու, այդ քաղաքում ներկայացումներ կամ կօնցէրտներ տալու համար:

—

Մի պարոն գրում է մեզ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ հետևեալը: «Ինչ կուզեն ասեն ձեր լրագրի վրայ, բայց ես տարիներով հետևելով «Մշակի» ընթերցանութեանը, քաջ եմ հասկանում ձեր լրագրի առաջադիմական մղումն, նրա նոր և թարմ գաղափարները: Ուշի ուշով հետևելով ձեր առաջնորդող յօդուածներին, ես տեսնում եմ արդարև որ դուք ապարդ սխունդ էք կրթել աշխատում: «Մշակը» մեծ ծառայութիւններ ցոյց տուեց հայոց լեզուի տարածելում, նա միշտ դէպի լաւն է նկրտել: Հաղ չէ. թող չարախօս լեզուները որքան կամին շաղփաղփեն: Բայց մենք կասենք «Ende gut, Alles gut»:

—

«Кавказъ» լրագիրը հեռագիր է ստացել Կովկասեան սարերից, որ Գուդաուրի և Կօբիի մէջ խափանված է ճանապարհը: Փօստը արդէն ուղարկված է դէպի Թիֆլիս:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լրագիրները հաղորդում են, որ ռումինական կարգ թագաւորը գիտաւորութիւն ունի դեկտեմբեր ամսին այցելել իտալական թագաւորին և թագուհուն, և Հռօմում նոր նշանակված ռումինական Բալաչէանօ դեսպանը յանձնարարութիւն ստացաւ բանակցել տեսակցութեան տեղի և մանրամասնութիւնների մասին: Արդէն մի քանի ամիս առաջ այդ լուրը տարածվեցաւ, բայց հերքվեցաւ Բուխարեստից: Այս անգամ այդ բանի մասին լուրը հաղորդում է Հռօմում հրատարակվող կիսապաշտօնական լրագիրը:

—Մեծ-Բրիտանիայի Լօնդր քաղաքում նոյեմբերի 30-ին միտինգ կազմեց իրլանդական ազգային լիգան, չը նայելով որ փոխարքան արգելեց այդ ժողովը իր շրջաբերականով: Եթէ ոստիկանութիւնը փորձէր ուժով արգելք դնել ժողովին, այն ժամանակ, անկասկած, բանը արիւնհեղութեան կը հասնէր: Մի ամբողջ շարք հրապարակ ճառերից յետոյ, ժողովը մի քանի վճիռներ կայացրեց, որոնցից առաջինի մէջ սաստիկ պախարակում է կառավարութեանը, որ նա փորձ էր անում խանգարել ժողովը և յայտնում է, որ կառավարութեան ոչ մի տեսակ միջոցներ չեն կարող շեղել ժողովրդին իր պարտաւորութիւնները կատարելուց: Երկրորդ վճռի մէջ Իրլանդիայի համար ազգային անկախութիւն է պահանջում այդ բառի ամենալայնարձակ մտքով: Մնացած վճիռների մէջ պախարակում է դատաւորութիւնը, նահանգի սոված ազգաբնակութեան համար աշխատանք է պահանջում, պախարակում է դատաստանական համբանքը Գէվիսի, Գէլի, Բէյմօնդի և Կուինի դէմ և ասված է վճռի մէջ, որ ազգային լիգայի մի նոր ճիւղ է հիմնվում: Այդ վճիռները ընդունելուց յետոյ միայն ցրվեցան միտինգին մասնակցողները, որոնք թւով մի քանի հազար էին, և պօլիցիան բաւականացաւ միայն նրանով, որ գրեց գլխաւոր ատենաբանների անունները:

—Լրագիրները հաղորդում են, որ քանի գնում է երեւակայական դաւադրութիւնների սարսափը տարածվում Իլդիզ-Քիօսկ պալատի վրայ: «Daily News» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակցի խօսքերով, սուլթանի պալատը պաշարողական դրութեան մէջ է գտնվում: Այնտեղ կառավարելապէս ոչ ոքին չեն թողնում. մտնել կարելի է միայն առանձին թոյլտւութեամբ. մեծ վեզիրն անգամ մնացած մահկանացուների դրութեան մէջն է: Դէէվնայի պաշտպան Օսման-փաշան, հրամանատար է կարգված Իլդիզ-Քիօսկի պալատի պահապան զօրքի վրայ, որ ամեն դէպքի համար պատրաստված է: Հաստատ աղբիւրներից յայտնի է, որ անցեալ ուրբաթ, սուլթանը մզկիթ գնաց մի կառքով, որ կարող է ռումբի հարուածին դիմանալ և որը Վիեննայում է շինել տուած:

—Դեկտեմբերի 16-ին լորդ Դէրբի երդում տուեց թագուհու առաջ որպէս կալօնիաների մինիստր:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«New Jork Herald» լրագիրը հետաքրքիր տեղեկութիւններ է հաղորդում մ ո ր մ օ ն ն ե ր ի գ լ խ ա ւ ո ր ի մասին: Բէյմար Տէյլէր քաղցրաբարոյ և բնութիւններ գործածելու անընդունակ մարդ է. նա բոլորովին նման չէ իր նախորդին, Բրայգէմ Եօնգին: Տէյլէր ծագումով անգլիացի է, աղքատ ծնողների որդի, որ շատ պակաս կրթութիւն էր ստացել: 22 տարեկան հասակում նա Անգլիայից Կանադա գնաց, ուր նա պրզական ունէր: Տօրօնտօում նա առաջին անգամ իմացաւ մօրմօնների աղանդի գոյութեան մասին և Ջաւայա ուղևորվեցաւ: Իր խելացիութեան և կամակատարութեան շնորհիւ, նա շուտով Եօնգ մարգարէի սիրելին դարձաւ և նրա տասներկու առաքեալների թւում մտաւ: Եօնգի մահից յետոյ նա միաձայն մօրմօնեան եկեղեցու գլուխ ընտրվեցաւ: Տէյլէր այժմ 74 տարեկան է. բայց նա դեռ ևս առողջ և ժիր է:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

ԵԱՐՕՍԼԱՎ, 16 դեկտեմբերի: Նահանգական զեմստվօի ծախսերը 1883 թւականի համար հաշւած է 151,000 ր.: Հիմնված է թոշակների կասսա ծառայողների համար: Զեմստվօն աշխատում է հոգեկան հիւանդների համար մի հիմնարկութիւն կազմել 40 տեղերով:

ԽԱՐԿՕՎ, 16 դեկտեմբերի: Նահանգական զեմստվօն նշանակեց 55,000 ր. գաւառական զեմստվօներին տիֆի դէմ մաքառելու համար: Որովհետև զեմստվօն բարձրացրեց քաղաքային անշարժ կալուածքների գնահատութիւնը 5 անգամ, դուման հարց բարձրացրեց Խարկօվ քաղաքը զեմստվօի բաժանելու մասին:

ՉԵՐՆԻԳՕՎ, 16 դեկտեմբերի: Նահանգական զեմստվօի ծախսերը 1883 թւականի համար հաշւած են 203,354 րուբլ:

ՄՕՍԿՎԱ, 16 դեկտեմբերի: Գլխաւոր նահանգապետի առաջարկութեամբ դուման քննեց կանոնները գործարանատէրերի և բանւորների համար և անկարելի յայտնեց նրանց յարաբերութիւնների բարւոքումն առանց օրէնսդրական փոփոխութիւնների: Նահանգական զեմստվօի ժողովը հրաժարվեցաւ դրամական օգնութիւն հասցնել Ս. Պետերբուրգի կանանց բժշկական կուրսերին:

ԻՐԿՈՒՏՍԿ, 16 դեկտեմբերի: 1882 թւին այստեղի գործարանի մէջ հաշուած է 1241 պուդ ոսկի, որոնցից 141 պուդ Օկլինսկի, 255 պուդ Ամուրեան, 178 պուդ Ներչինսկի, 34 պուդ Բարգուզինսկի և 38 պուդ այլ տեղերի:

ՌՕՍՏՕՎ (Դօնի վրա), 16 դեկտեմբերի: 1882 թուի ընթացքում արտասահման տարված է 42 միլիօն պուդ հաց, անցեալ տարվանից 17 միլիօն պուդ աւելի:

ԹԻՖԼԻՍ, 16 դեկտեմբերի: Մինչև դեկտեմբերի 15 տրանզիտով անց է կացրած մօտ մէկ միլիօն պուդ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 դեկտեմբերի: Ֆինանսների մինիստրութեան հաշւի համեմատ պետական եկամուտների և ծախսերի մասին մինչև հոկտեմբերի 1-ը եկամուտների աւելորդը կազմում է 46 միլիօն: Ծախսերը փոքրացրած են մօտ 26 միլիօնի և զուտ եկամուտ եղել է 72 միլիօն: „Прав. Вѣстн." լրագիրը հաղորդում է, որ երէկ կայսրը և կայսրուհին ընդունեցին երկու նոր հպատակ բէգերին, Բաթումի շրջանի իշխաններ Աբաշիձէին և Բէժանիձէին, թիւրքաց նախկին օֆիցէրներին, որոնք այժմ միլիցիայի մայօրներ են: Բէգերը շնորհակալութիւն յայտնեցին Ալլահին ողորմած ընդունելութեան համար և ասեցին, որ կը պատմեն իրանց հայրենակիցներին այն բաղդաւորութիւնը, որ նրանց վիճակվեցաւ: „Голосъ" լրագրին տուած է երկրորդ նախազգուշութիւն: „Русскій Курьеръ" լրագիրը դադարեցրած է երեք ամսով: „Московскій Телеграфъ" լրագրի համարների հատով ծախելը արգելված է: „Новое Время" լրագիրը հաղորդում է, որ Կախանօվի մասնաժողովը կարծիք յայտնեց, որ պօլիցիայի պարտականութիւններից դուրս հանվի պարտքերի առնելը, հարկերի հաւաքելը, հրաւիրաթերթերի յանձնելը, առողջապահական հսկողութիւնը և կանցելարիական պարտականութիւնները: Օրերումս Պետական խորհուրդի մէջ կը քննվի համալսարանի ուսանողների համազգեստների հարցը: „Голосъ" լրագիրը հաղորդում է, որ ժողովրդական գրօսանքների համար թագադրութեան ժամանակ Խօդինի դաշտի վրա կառուցվում են երկու թատրօն, ցիրկ, կարուսէլ, հանդիսաւոր շրջան հետևեալ պատկերներով՝ Ռիւրիկի կոչումն, թաթարների լուծից ազատվելը, Սիբիրի նուաճելը, Րօմանօվների գահ բարձրանալը, Պետրոս Մեծի վերանորոգութիւնը: Մէջ տեղը կը լինի ահագին աշտարակ հսկաներից բռնված, շարժական պատկերներով, որոնք կը ներկայացնեն անցեալ թագաւորութեան անցքերը: Ժողովրդին հիւրասիրելը ենթադրված է աշխարհահանդէսի դահլիճի մէջ կատարել: Պինսկի դուման որոշեց շնորհակալութիւն յայտնել գեներալ Աննենկովին ծաբինսկու Պինսկի երկաթուղու համար և նրան պատուաւոր քաղաքացու կոչումն յատկացնել:

ՏՕՄՍԿ, 16 դեկտեմբերի: Դեկտեմբերի 14-ին վախճանվեցաւ այստեղի քաղաքագլուխ Ցիբուլսկի, որ յայտնի է իր նուիրատւութիւններով Սիբիրի համալսարանի համար:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 23-ին, Հայերէն ներկայացում

ՅՕԴՈՒՏ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

I

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

Յ Ա Ն Ց Ա Ւ Ո Ր Ն Ե Ր

կոմ. 3 արարուածով

II

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

ՔԱՂԱՔԱՑԻՔ

վօդևիլ 1 արարուածով

1—4

ԱՄԱՆՆԵ՛Ր, ԱՄԱՆՆԵ՛Ր, ԱՄԱՆՆԵ՛Ր

Ստացված են մեծ քանակութեամբ. ԱՄԱՆՆԵՐ առաջին տեսակի 2 ր. 30 կ. դիւժինը, դանակ և պատառաքաղ, թէյ 1-ին տեսակի, գրիչներ, մատուցարաններ, ՄՈՄԵՐ, փօշի (բօրակս լուացքի համար, շվոցներ, տաք գուլբաներ, 3,000 պատուչներ հատը 20 կ., 600 երկաթէ մահճակալներ 5—55 ր., գլխարկներ, շորեր, դրապ, արհեստական ծաղիկներ ապակէ ծածկոցներով և շատ ուրիշ ապրանքներ, ծախվում են ԿԻՍԱԳՆՈՎ մինչև նոր տարին **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ **ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷՅՈՒՄ**:

3—8

Առաջիկայ դեկտեմբերի 19-ին գումարվելու է պ. Գրիգոր Արծրունու թատրոնական դահլիճում, „Հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը„, նախ՝ ընկերութեան խորհրդի պաշտօնավարութիւնից վիճակով արձակուած անդամների—Պպ. Ա. Անանեանի, Գ. Տէր-Աստուրեանի, Գ. Յունգուկեանի, Ն. Աթաբէգեանի և Բ. Նաւասարդեանի—տեղ նորերն ընտրելու, և երկրորդ՝ խորհրդից և տեղական վարչութիւններից Նորոգ-տարուայ համար կազմուած նախահաշիւներն հաստատելու:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ, ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ

(MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷԱ № № 156, 157, 158, 159 և 160.

Համեմատեցէք թէյ

1 ր. 10 կ.	թէյի հետ ամեն տեղ	1 ր. 30 կ.
1 „ 20 „	. . . .	1 „ 60 „
1 „ 40 „	. . . .	1 „ 90 „
1 „ 60 „	. . . .	2 „ 20 „
1 „ 80 „	. . . .	2 „ 50 „
ամենալաւը 2 ր.	. . . . .	3 „ ——

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաճառման շօկօլադի և կակաօ-Ֆրայ էսսենցիայի, Պալմերի բիսկվիտների, Բազրի կոնֆեկտների, Շեֆելդի դանակների, Տուրների գրիչների, Դաւսի հրացանների, Վեկլիի րէվօլվերների, Բարնսբիի թամբերի, Մեկլինի ամաններ, կօլմանի կրախմալ և մանանեխ, Շվարցի ալբոմներ և այլն և այլն:

42—100

ԽՕԼԿԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Վ. ԳՐԻՎՆԱԿԻ դեղատան խանութի մէջ ստացված են բազմատեսակ և էժանագին մանկական ԶԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐ ԽՕԼԿԱՆԵՐԻ համար և պարֆիւմրի հաւաքածուներ շքեղ տուփերի մէջ ընծաների համար, նոյնպէս սենեակի բէնգալեան կրակներ, այրվող թելեր և մանկական փամփուշտներ:

3—10

Արդէն վաղուց մամուլի տակից դուրս եկած Տիգրան Նազարեանի հրատարակութիւնների VII գրքոյկը:

„ՂԸՂԸՑԷ ԿԸՆԱՆՈՑ ՊԸՆԸՓԵՇԱԿԸ“

(Ղարաբաղի բարբառով և նոյն կեանքից)

Հեղ. Կ. Կ. Մ. Շահնազարեանց:

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է „Աղբիւրի“ խմբագրատան (Мих. ул. д. № 127) և Թիֆլիսի յայտնի գրավաճառանոցներում:

Գրքոյկին կից տպուած են Ղարաբաղի լեզուի քերականական մի քանի յատկութիւններ, խորթ խօսքերի բացատրութիւնները և զանազան յայտարարութիւններ:

Գինը 20 կոպէկ է:

Հ. Բ. ընկերութեան խորհուրդը խոնարհաբար խնդրում է ընկերութեան յարգելի անդամներից, որ ի նկատի առնելով ընկերութեանս գոյութեան առաջին տարուայ շրջանի աւարտը, որ է սոյն Նոյեմբերի 15-ը, բարեհաճեն վերանորոգել իրենց անդամակցութիւնը: Դեկտեմբերի 19-ի ընտրութիւններին մասնակցել ցանկացողները պարտաւոր են ընկերութեանս Նորոգ տարուայ անդորրագրերով ներկայանալ Ընդհանուր ժողովը: Անդամ գրուել կամեցողները կարող են դիմել խորհրդի անդամներին և յատկապէս խորհրդի գանձապահ պ. Մելիք-Ազարեանցին, և կենդրոնական ու կովկասեան դրամատունները, նաև պ. Եփրեմ Ծատուրեանցի լամպայի մագազինը:

ԱՐԴԷՆ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ ՄԱՄՈՒԼԻՑ

ա. Մեծադիր **ՕՐԱՑՈՅՑ** 1883 Թ. Ք.

սկզբումն պատկեր՝

ՍՐԲՈՑՆ ԳԵՂԱՐԴԱՑ

իսկ վերջումն՝

ԾԱՂԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ

Ը. ա. յաւելվածով

գինն է մինչև 600 վերստ . . . 35 կոպ.

իսկ նորանից բարձր . . . . . . 40 կոպ.

բ. Փոքրադիր **ՕՐԱՑՈՅՑ** 1883 Թ. Ք.

սկզբումն պատկեր՝

ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

վերջումը՝ ցուցակ գրեանց

գինն է . . . . 15 կոպ.

գ. Ամենօրեայ հատուածական **ՕՐԱՑՈՅՑ** 1883 Թ. Ք.

մեծ թուանշաններով սև, կապոյտ և կարմիր գոյներով. տախտակն դեղ. պատկերներով զարդարած

Երևանում գինն է . . . . . . 1 ր.

իսկ ուրիշ քաղաքներում . . . 1—25 կոպ.

Մեծադիր և փոքրադիր օրացոյցներում մտցրած են բոլոր Օրհ. Հարց. Մկ. և Հմբ. կարգաւ:

Երեք օրացոյցներում ևս կան Յ. Ռ. և Լ. տօները. հանդերձ գուշակութեամբք Օդոց:

Մեր հասցէն въ Г. Эривань, А. С. Гуламирянцъ

Խմբ. Հրատ. Աբգար Գուլամիրեանց

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐ ԽՕՍԻՖ ՖՐԱԺԷԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շատ անգամ ինձ լուրեր են հասնում, որ թոյլ փափուկ և վատ ԱՐԾԱԹԱՋՐԱԾ իրերը, որոնք ոչինչ գին չունեն, ծախվում են իմ **ՖԻՐՄԱՅԻ ՊԱՏՐՈՒԱԿՈՎ**: Այդ պատճառով անհրաժեշտ համարեցի **ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ** բանալ **ԹԻՖԼԻՍԻ** մէջ, որտեղ քանակութեամբ և մանր կը վաճառվեն իմ գործարանի բոլոր արդիւնաբերութիւնները գործարանական գներով, ՉԸ ՀԱՇԻԵԼՈՎ տեղափոխութեան և խանութի **ԾԱԽՍԵՐԸ**: Խանութի մէջ կը լինեն իրեր ԿԵՂԾ ԱՐԾԱԹԻՑ, ՄԵԼԽԻՕՐԻՑ և ՄԱՔՈՒՐ ԱՐԾԱԹԻՑ 84°/$_0$:

Իմ արդիւնաբերութիւնները կատարելապէս փոխարինում են մաքուր արծաթը, մանաւանդ պատիւ ունեմ առաջարկել ԴԱՆԱԿՆԵՐ, ՊԱՏԱՌԱՔԱՂՆԵՐ, ԳԴԱԼՆԵՐ, ԹԷՅԻ ԳԴԱԼՆԵՐ, նոյնպէս ՍԵՐՎԻԶՆԵՐ սեղանի, թէյի և կաֆէի համար:

Այդ իրերը իրանց բոլոր մասերով **ԱՄՈՒՐ ԵՆ**, լաւ արծաթաջրված, այդ պատճառով նրանց կարելի է կրակի մէջ դնել և **ԳՈՅՆԸ** չեն կորցնի:

Բոլոր իրերը երկար տարիների գործածութիւնից փչանում են, ուստի ես կարող եմ նրանց ՆՈՐԻՑ արծաթաջրել կամ թէ ԳՆԵԼ իրանց սկզբնական ԱՐԺՈՂՈՒԹԵԱՆ 1/3:

Վաճառականներին և քանակութեամբ գնողներին **ԶԻՋՈՒՄՆ** է լինում: Օտարաքաղաքացի գնողները կարող են ստանալ իմ ապրանքները նոյն **ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ**, ինչպէս իմ միւս բոլոր խանութներից:

Ասածներիս ճշմարտութեան մէջ յարգելի հասարակութիւնը կարող է համոզվել **ԻՄ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ, որ գտնվում է **ԴՎՈՐՑՈՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ** վրա, Երալովի տանը, **ԿԱԼԱՄԿԱՐՈՎԻ** խանութի **ՀԱՆԴԷՊ**:

Հասցէ նամակների համար. I. ФРАЖЕ, ТИФЛИСЪ.

Ի. ՖՐԱԺԷ ՎԱՐՇԱՎԱՅԻՑ

3—6 (2)

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1883 ГОДЪ.

ГОДЪ ВТОРОЙ „МОСКВА“ ГОДЪ ВТОРОЙ

ХУДОЖЕСТВЕННО-ЛИТЕРАТУРНЫЙ ЖУРНАЛЪ

Въ журналѣ принимаютъ ближайшее участіе почти всѣ извѣстные русскіе художники.

Журналъ «Москва» составитъ въ годъ 2 большихъ тома болѣе **1200 СТОЛБЦОВЪ** разнообразнаго литературнаго текста.

Историческіе романы и повѣсти, (съ рисунками), очерки и разсказы изъ русской жизни, статьи по вопросамъ искусства, сцены, юмористическіе наброски, остроты, анекдоты, курьезы, переводные иностранные романы и разнообразный отдѣлъ «смѣси».

Въ теченіе года будетъ помѣщено множество виньетокъ, портретовъ и иллюстрацій къ разсказамъ и повѣстямъ.

ВСЕГО БОЛѢЕ ДВУХЪ-СОТЪ БОЛЬШИХЪ, ОРИГИНАЛЬНЫХЪ РИСУНКОВЪ, ИСПОЛНЕННЫХЪ ЦВѢТНЫМИ КРАСКАМИ.

Съ 1-го января начнется печатаніе большаго иллюстрированнаго историческаго романа изъ XIV вѣка

Къ участію въ журналѣ приглашены лучшія литературныя силы.

Всѣмъ подписчикамъ на 1883 годъ будетъ разослано ПЯТНАДЦАТЬ РОСКОШНЫХЪ ХУДОЖЕСТВЕННЫХЪ ПРЕМІЙ, ПЕЧАТАННЫХЪ КРАСКАМИ НА БИЛЕНЕВОЙ БУМАГѢ БОЛЬШАГО РАЗМѢРА.

ГЛАВНАЯ ГОДОВАЯ ПРЕМІЯ

БОЛЬШАЯ ЛАКИРОВАННАЯ ОЛЕОГРАФІЯ

ИСТОРИЧЕСКАЯ КАРТИНА ХУДОЖНИКА К. В. ЛЕБЕДЕВА

РУССКАЯ СВАДЬБА ВЪ XVI ВѢКѢ.

ПРОВОДЫ МОЛОДЫХЪ ВЪ ОПОЧИВАЛЬНЮ.

За приложенную на пересылку почтовую марку (въ 7 коп.) редакція высылаетъ, всѣмъ желающимъ, для ознакомленія съ журналомъ, подробное объявленіе и образцы многихъ рисунковъ въ краскахъ.

П О Д П И С Н А Я Ц Ѣ Н А:

На годъ безъ доставки	7 р. — к.	**На годъ** съ доставкой и пересылкой	8 р. — к.
На полгода	4 „ — „	**На полгода**	5 „ — „
На одинъ мѣсяцъ безъ главной преміи	1 „ — „	**На одинъ мѣсяцъ**	1 „ 50 „

Для Гг. служащихъ, какъ въ частныхъ такъ и казенныхъ учрежденіяхъ (въ С.-Петербургѣ, Москвѣ и другихъ городахъ) допускается разсрочка за ручательствомъ Гг. казначеевъ и управляющихъ.

Подписка принимается во всѣхъ книжныхъ магазинахъ Москвы и Петербурга, **Въ конторѣ редакціи: при литографіи И. И. Клангъ уголъ Знаменки, д. Звѣрева,** въ отдѣленіи конторы редакціи: Петровка, домъ Петровскаго монастыря, при типографіи А. В. Дитмаръ.

Гг. иногородные подписчики благоволятъ обращаться исключительно въ контору редакціи на имя И. И. Клангъ.

2—3

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍԻ ՄԷԿԻՑ

ՍԿՍԵՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ

L'ORIENTAL

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ:

„Ժուրնալ դ'Օրիան“ լրագրի հին բաժանորդներին դադարեցրած թերթի տեղ կուղարկվի այդ նոր հրատարակութիւնը:

„L'Oriental“ թերթի տարեկան գինը 8 րուբլ է, կէս տարվանը 4 րուբլ:

Գրվել կարելի է „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիէննայում դիմելով հետևեալ հասարակ հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt 9

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 17 Декабря 1882 года. Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час., Лор.-Мелик. ул. каз. д.